

LI PEDIBUS, — nomine « Miphiboseth, » ut sequitur. Cur hic inducitur mentio Miphiboseth? Respondeo, ut significetur ex stirpe Saulis nullum superfuisse masculum regno idoneum: nam « Miphiboseth, » qui solus supererat, erat claudus et deformis, inplusque ad bella Israelis gerenda; quare mortuo Isoseth (cujus caedes hic narratur) necessario a stirpe Saulis regnum fuit transferendum ad Davidem. Ita Abulensis. Aliter Hebraei apud S. Hieronymum in *Tradit.*, Rabanus, Cajetanus, R. Salomon, et alii respondent, scilicet, Baana et Rechab militasse non sub Isoseth, sed sub Jonatha, quare favisse ejus filio Miphiboseth, et voluisse eum creare regem, ideoque conspirasse in necem Isoseth: sed Miphiboseth conspirationem eorum detulisse ad Isoseth, ejus vindictam illos metuentes fugisse, ac secreto reudentes eum occidisse, ut Davidis gratiam inirent. Sed hæc mera est conjectura, nullum in Scriptura habens fundamentum.

S. QUI DORMIEBAT SUPER STRATUM SUUM MERIDIE, — ut multi in Italia aliquæ regionibus calidis meridiantur, et meridie levem somnum capiunt; nam aliqui sanctio medicorum est: « Somnum fuge meridianum. » Chaldaeus hunc somnum vocat, *somnum regum*, dicens, et ille (Isoseth) dormiens somnum regum; reges enim vigilantes, qui nocti saepe pro salute et negotiis regni excubare et noctes ducere insomnes coguntur, somnum captant a meridie. Sicut Epaminondas dux Thebanorum, his festa et convivia celebrantibus, indeque dormitantibus, excubare solebat, dicens: « Ego contra hostes pervigilo, ut vos secure convivemini; » vere aurea principis sententia. Idem Epaminondas cum quemdam e vigilibus dormientem transfixisset, ideoque nimie severitatis argueretur: « Talem, inquit, eum reliquit, qualem inveni; nimirum vita viventium vigilia, ideoque vita dormientium mors potius est, quam vita; » unde Christus in Evangelio crebro vigilare nos jubet.

ET OSTIARIA DOMUS PERGANS TRITICUM (jam trituratum, excimendo lapillos, paleas, etc., ac singula quasi grana seligendo, ut plane sint pura ad delicias) ORDORIVIT, — scilicet ex labore purgandi, æque ac ex æstu fessa in somnum incidit. Pulchram et perullem hæc de re tropologia affert S. Gregorius, lib. I *Moral.* cap. XVIII: « Ostiaria, ait, triticum purgat, cum mentis custodia discernendo, virtutes a vitis separat. Quæ si obdormierit, in mortem proprii domini insidiatores admittit; quia cum discretionis sollicitudo cessaverit, ad interficiendum animum malignis spiritibus iter pandit. Qui ingressi spicas tollunt; quia mox honorum cogitationum germina auferunt, atque in ingulne ferunt; quia virtutem cordis delectatione carnis occidunt. In ingulne quippe ferre, est vitam mentis delectatione carnis perforare. » Damnum vero dormitantis hujus custodiae subijci, dicens: « Nequaquam vero Isoseth

iste hac morte succumberet, si non ad ingressum domus mulierem, id est, mollem custodiam ad mentis aditum deputasset. Fortis namque virilisque sensus præponi cordis foribus debet, quem nec negligentia somnus opprimat, nec ignorantia error fallat. Unde bene et Isoseth appellatus est, qui custode femina hostilibus gladiis nudatur: Isoseth quippe vir confusionis dicitur. Vir autem confusionis est, qui forti mentis custodia munitus non est; quia, dum virtutes se agere astimat, subintrantia vitia nescientes necant. Tota itaque virtute muniendus est aditus mentis, ne quando eam insidiantes hostes penetrent foramine neglectæ cogitationis. Hinc Salomon ait: Omni custodia serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit. »

Eadem ad verbum ex S. Gregorio transcripsit Angelomus, Rupertus et Eucherius; unde liquet Eucherium hunc non esse S. Eucherium Lugdunensem Episcopum, qui centum et amplius annis S. Gregorium antecessit; sed Bedam vel quem illius avi.

Polluce discant hic principes vel per se vel per fidos amicos excubare, præsertim iis temporibus quæ ceteri dormiunt, ut meridie et nocti; hæc enim tempora captant hostes, ut incantans invadant et opprimant. Sic Philippus rex Macedonum, pater Alexandri Magni, cum in exercitu dormivisset, experrectus: « Toto, ait, dormivi, vigilaui enim Antipater. » Ita Plutarchus in *Apophth.* Idem cum interdu dormiret, Græcique ad fores convenientes criminarentur illum, Parmenio eum defendens: « Nolite, inquit, admirari si nunc Philippus dormiat; nam quando vos dormibatis, ille vigilabat. » Vera est enim Platonis sententia, quam recenset Laertius lib. III: « Nemo dormiens ulla re dignus est, quia similis est mortuo. Somnus enim est imago mortis, uti aiebat Alexander Magnus, dicitans ex somno se colligere quod esset homo mortalis, non Jovis filius, uti nonnulli adulantes dicebant, teste Plutarcho. Inno saepe a somno itur in mortem. Unde Gorgias Leontinus sentiens soporem lethalem obrepere, amico pereunctans: « Quo pacto haberet? Somnus, inquit, jam incipit me fratri suo (morti) commendare. » Ita Elianus, lib. II.

6. INGRESSI SUNT AUTEM DOMUM LATENTER, ASSUMENTES SPICAS TRITICI, — ut frans et caedis Isoseth machinatio lateret, si cui vigili occurrerent; videbantur enim esse tritici messoræ, vel emplores et meroatores, ut vertit Chaldaeus, R. Salomon et alii; unde ex Hebreo veritas, *ingressi sunt in medium domus accipientium frumenta*, licet Hebraei apud S. Hieronymum putent eos gestasse spicas tritici, quod fingerent se eas quasi primitias et munera regi Isoseth oblaturos. Alii, ut spicas faciem tegeant, ne agnoscerentur. Alii censent eos spicas virentes detulisse ostiariæ, ut illa solita purgare triticum, spicas exfollicularet et tereret; itaque faceret polentam quæ prisca erat

in delicis; hoc enim feminarum erat opus. Unde Abigail polentam obtulit Davidi, ut ejus iram lemeret, lib. I, cap. XXV, 18. Ita Sanchez. Quæ conjectura est appositæ et verosimilis.

ET PERCUSSET EUM IN INGUINE. — Hebraice, *sub quinta*, sollicitè costa, quæ est ultima sub qua nihil est osseum, sed venter mollis, ideoque lecti et perforationi lethali opportuna.

11. QUANTO MAGIS NUNC, CUM HOMINES IMPII INTERFERERENT VIRUM INNOXIU (1), etc. — Isoseth erat hostis et noxius Davidi, cum eoque de regno digladians; David tamen eum vocat « innoxium, » quia vensebat eum bona fide existimare, ad se, quasi ad Saulis regis defuncti filium regnum pertinere; nec enim ei liquido constabat illud ex Dei dono ad Davidem esse translatum: licet enim forte audisset Davidem a Samuele unctum in regem, tamen jus Davidis ei non erat liquidum; nam excipere poterat ac dicere Davidem unctum quidem in regem, sed suæ tribus Judæ duntaxat, ceteras ergo tribus ad se spectare; aut, Davidem unctum quidem esse in regem, sed ut regnaret eo casu, quo stirps regia Saulis defecet ut illi succederet; jam autem hanc stirpem necdum defecisse, sed in se pedurare, quare Davidem non posse, exclusa stirpe regia, regnum suum invadere.

12. INTERFERENT EOS. — Fecit id David, ut amoliretur a se suspicionem populi, quod ipse secreto auctor vel conscius fuisset caedis Isoseth. Rursum ut amorem suum erga Saulem et Isoseth.

(1) Vere erat innoxius, sui enim amici contendebant scriber ad illum pertinere Saulis regnum.

licet sibi inimicos ostenderet; itaque clementiæ et beneficiæ famam sibi apud omnes tribus conciliaret, quæ magnam regi apud subditos benevolentiam et auctoritatem conciliat. *Tertio*, ut quasi rex et iudex puniret tantum scelus, ac inquam eadem regis ulcisceretur. Corpus enim regum omnibus inviolabile esse debet.

Porro Theodoretus et Abulensis censent Davidem hos regicidas crucifixisse. Iosephus, lib. VII, cap. II, ait eos exquisitissimis tormentis fuisse affectos; sed nil tale habet Scriptura, quæ induit eos illico fuisse occisos, ideoque gladio vel lancea confossos, ac mox manus quibus eadem pararunt, et pedes, quibus ad eam contenderant, fuisse præcisos, et suspensos ad perpetuum sceleris memoriam et vindictam.

CAPUT AUTEM ISOSETHI TULERUNT ET SEPELIERUNT IN SEPULCRO ABNER IN HEBRON, — quia Hebron erat locus quasi sanctus, consecratus sepulture Abrahamæ, Isaac et Jacob, et ut multi volunt, Adæ. Vide dicta *Josue* XIV, 15.

Porro pompam funeris David non exhibuit Isoseth, quam exhibuerat Abner, tum quia Abner in ditione sua erat occisus juxta Hebron, Isoseth vero extra limites regni sui; tum quia Isoseth perpetuo adversarius erat Davidi; Abner vero ab Isoseth transierat ad Davidem, ad eumque ceteras tribus tradidit satagabat. Dicitur enim Abner occideretur, vehementer omnino erat multorum suspicio, Davidis jussu vel aucta, eum fuisse occisum; quare ut hanc suspicionem abnerem, opus fuit illi summe honorare Abnerem in funere. Ita Abulensis, Sallianus et alii.

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Undecim tribus creant sibi unquamque Davidem regem in Hebron. Mox, vers. 6, David Jebusæis cæcis extorquet arcem Sion, in qua Hiram curat ædificari domum Davidi; ubi David, vers. 13, multiplicat uxores et filios. Denique, vers. 18, cædit Philisteos primo, et secundo, vers. 23, dante Deo signum Davidi, sonitum gradientis in cacumine pyrorum.

1. Et venerunt universæ tribus Israel ad David in Hebron, dicentes: Ecce nos, os tuum et caro tua sumus. 2. Sed et heri et nudius tertius, cum esset Saul rex super nos, tu eras educens et reducens Israel; dixit autem Dominus ad te: Tu pascas populum meum Israel, et tu eris dux super Israel. 3. Venerunt quoque et seniores Israel ad regem in Hebron, et percussit cum eis rex David fedus in Hebron coram Domino; unxeruntque David in regem super Israel. 4. Filius triginta annorum erat David, cum regnare cœpisset, et quadraginta annis regnavit. 5. In Hebron regnavit super Judam septem annis et sex mensibus; in Jerusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israel et Judam. 6. Et abiit rex, et omnes viri qui erant cum eo, in Jerusalem ad Jebusæum habitatorem terræ, dictumque est David ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos et claudos dicentes: Non ingredietur David huc. 7. Cœpit autem David arcem Sion, hæc est civitas David. 8. Proposuerat enim David in

die illa primum, qui percussisset Jebuseum, et tetigisset domatium fistulas, et abstulisset caecos et claudos odientes animam David; idcirco dicitur in proverbio: Caecos et claudos non intrabunt in templum. 9. Habitavit autem David in arce et vocavit eam, Civitatem David; et edificavit per gymrum a Mello et intrinsicus. 10. Et ingrediebatur proficiens atque succrescens, et Dominus Deus exercituum erat cum eo. 11. Misit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, et ligna cedrina, et artifices lignorum, artificesque lapidum ad parietes, et edificaverunt domum David. 12. Et cognovit David quoniam confirmasset eum Dominus regem super Israel, et quoniam exaltasset regnum ejus super populum suum Israel. 13. Accepit ergo David adhuc concubinas et uxores de Jerusalem, postquam venerat de Hebron, natiq; sunt David et alii filii et filiae; 14. et hæc nomina eorum qui nati sunt ei in Jerusalem, Samua, et Sobab, et Nathan, et Salomon, 15. et Jebahar, et Elisua, et Nepheg, 16. et Japhia, et Elisama, et Elioda, et Eliphaleth. 17. Audierunt ergo Philistiim quod unxisset David in regem super Israel, et astenderunt universi ut quærerent David; quod cum audisset David, descendit in presidium. 18. Philistiim autem venientes diffusi sunt in valle Raphaim. 19. Et consulit David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philistiim? et si dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad David: Ascende, quia tradens dabo Philistiim in manu tua. 20. Venit ergo David in Baal Pharasim, et percussit eos ibi, et dixit: Divisit Dominus inimicos meos coram me, sicut dividuntur aquæ. Propterea vocatum est nomen loci illius Baal Pharasim. 21. Et reliquerunt ibi sculptilia sua, quæ tulit David, et viri ejus. 22. Et addiderunt adhuc Philistiim ut ascenderent, et diffusi sunt in valle Raphaim. 23. Consulit autem David Dominum: Si ascendam contra Philisteos, et tradas eos in manus meas? Qui respondit: Non ascendas contra eos, sed gyra post tergum eorum, et venies ad eos ex adverso pyrorum. 24. Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium, quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, ut percutiat castra Philistiim. 25. Fecit itaque David sicut præceperat ei Dominus, et percussit Philistiim, de Gabaa usque dum venias Gezer.

1. ET VENERUNT UNIVERSE TRIBUS ISRAEL AD DAVID IN HEBRON, — ut eum sibi regem crearent communi omnium consensu. Vide I Paral. xii, 23 et seq., ubi fusc hæc tribuum adventus et ordo describitur.

DICENTES: ECCE NOS, OS TUUM ET CARO TUA SUMUS, — hoc est, nos cognati tui sumus, ita Chaldeus: ne enim putaret quis David sanguine contingere tribum Juda duntaxat, ex qua oriundus erat, ideoque eum solius tribus Juda esse regem, hæc de causa cæteræ undecim tribus hic asserunt Davidem quoque suum esse consanguineum; omnes enim tribus erant consanguineæ, eo quod ex duodecim fratribus Patriarchis filiis Jacob prognatæ essent. Hæc est ergo prima ratio, cur David sibi in regem eligant, quod ex eis sit ortus, eiusque sanguine junctus: sequitur ratio secunda.

2. SED ET HERI ET NUDISTERIUS, CUM ESSIT SAUL REX SUPER NOS, TU ERAS EDUCENS ET REDUCENS ISRAEL, — q. d. Tu sub rege Saule magis rexiisti populum, quam Saul, pro eoque feliciter semper pugnavisti; par ergo est ut Saule mortuo quasi rex nos regere pergās. Sequitur tertia ratio petita ex Dei decreto et oraculo de Davidis regno per Samuelem edito.

DIXIT AUTEM DOMINUS AD TE: TU PASCES POPULUM MEUM ISRAEL. — «Pascos,» id est reges; hoc enim

est Hebræum תירקו *tiro* et græcum ποιμαίνω. Unde sciant reges se debere regere pascendo populum, eo modo quo pastor pascit oves; quocirca Homerus Agamemnonem regem ποιμαίνοντα *poimainonta*, id est, pastorem populorum vocat.

3. PERCUSSIT CUM EIS REX DAVID FOEDUS IN HEBRON CORAM DOMINO, — id est, coram toto caetu et synagoga populi fidelis, sive duodecim tribuum, cui presidebat Deus; nam arca Dei non erat in Hebron; quare coram ea hoc foedus sanciri non potuit. Hoc «foedus» erat mutua promissio, qua David promittebat se fideliter regnum Israel administraturum juxta leges a Deo sanctas Deuter. xvii, 16 et seq. Israelite vero vicissim promittebant se illi obediens et fideles fore.

UNXERUNTQUE DAVID IN REGEM SUPER ISRAEL. — David ter unctus est in regem Israel: primo, secreto in domo patris a Samuele; secundo, publice a sola et tota tribu Juda; tertio, hic ab omnibus tribubus. David fuit typus Christi, qui tripliciter quoque unctus est: primo, gratia unionis personalis, propter quam jus adeptus est in omnes Dei electos, ut eorum princeps et caput; secundo, gratia redemptionis in morte: propter quam «Deus exaltavit illum et donavit ei nomen, quod est super omne nomen,» et reipsa regnare cepit super patres, quos e subterraneis locis eduxit, et

paucos Apostolos atque discipulos; tertio, gratia supremi triumphi: Cum «data est ei omnis potestas in caelo et in terra,» et Spiritu Sancto misso de caelo, omnes gentes servierunt ei; et impletur illud indies juxta Psalm. ii: «Postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terræ.» Quin et rex triplei jure fuit: primo, ut Deus: «Rex regum et Dominus dominantium;» secundo, ut homo, filius et successor Davidis regis, unde Nathanael, Joan. cap. i, vers. 49: «Rabbi, tu es rex Israel;» et turbe venturæ erant Joan. cap. vi, vers. 15: «Ut raperent eum et facerent eum regem;» quæ divinitatem ejus non norant: eademque ingredientium Hierosolymam suclamabant Joan. cap. xii, vers. 43: «Benedictus qui venit in nomine Domini rex Israel;» tertio, ut Homo Deus, ex quo dicebat Matthæus, cap. xxviii: «Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra.» Ita Noster, Sallianus in Annalibus, anno Salomonis 2, num. 98.

4. FILIUS TRIGINTA ANNORUM ERAT DAVID, CUM REGNARE COEPISSET. — «Filius triginta annorum,» id est, vir triginta annorum. Est Hebraismus, quem explici lib. I, cap. xi, vers. 1. Hinc patet Davidem fuisse juniorem Jonatha, qui erat quadraginta annorum et amplius, uti ostendi cap. ii, vers. 40. Mirum ergo nonnullos censere Davidem fuisse seniore Jonatha, quibus favet S. Ambrosius, lib. I Offic. cap. xxxii, dicens: «David, cum esset prudentior, Jonathæ tamen junioris consiliis acquirerebat.»

Allegorice, David hic uti et in aliis omnibus typus fuit Christi; audi Angelomum: «Quod David triginta annorum regnare cepit, prefigurabat quod Dominus noster triginta annorum venit ad baptismum, et incipiebat Evangelium regni prædicare; cujus regnum sempiternum, et potestas ejus alteri non dabitur. Quadragenarius enim numerus, qui ex quaterdenis constat, plenitudinem temporum, et rerum perfectionem significat.» Hoc representavit regnum Davidis, quod fuit quadraginta annorum.

ET QUADRAGINTA ANNIS REGNAVIT, — additis septem mensibus; nam septem annis et sex mensibus regnavit super Judam, deinde triginta tribus annis super totum Israel; nisi dicas hos triginta annos non fuisse integros, et defuisse eis sex menses; sic enim præcise regnavit quadraginta annis, mortuosus est anno ætatis septuagesimo. Hebræi apud S. Hieronymum in Tradit. dicunt Davidem regnasse quadraginta annis et sex mensibus; sed hos menses non computari, eo quod David per sex menses Absalomum fugavit, vel morbo laboravit. Planius dicas Scripturam sæpe numeros in integros consignare, et fractiones sive minutias numerorum omittere.

6. ET ABIT REX ET OMNES VIRI QUI ERANT CUM EO IN JERUSALEM, — ut ex Hebron sedem regni transferret in Jerusalem, eamque faceret regni

et synagoga metropolim. Vide quæ de Jerusalem dixi Judic. cap. i et alibi.

NON INGREDIERIS HUC, NISI ABSTULERIS CAECOS ET CLAUDOS DICENTES: NON INGREDIETUR DAVID HUC. — Quæres, quoniam hi caeci et claudi? Primo, nonnulli putant fuisse imagines et statuas caecorum et claudorum effictas in muris, ut per eas significarent Jebusæi, arcem Sion ita esse celsam et munitam, ut ipsis nihil agentibus, a statuis istis defendi posset. Secundo, Aben-Ezra, R. Salomon cæterique Rabbinii censent fuisse duns inagine duorum Patriarcharum, unam Isaaci cæci, alteram Jacobi claudi, ut per eas admoneretur israelitæ federis, quod cum Isaac et Jacob eorum, pepigerat Abimelech ipsorum avus, Genes. xxxvi, ac proinde abstinere a bello et invasione suæ arcis in Sion. Tertio, Burgensis censet fuisse idola, quæ Jebusæi quasi deos tutelares collocarunt in muris. Quarto, Chaldeus caecos et claudos accepit non corporales, sed spirituales; qui scilicet mente cæciterent et claudicaret; unde verit, peccatores et culpatores. Quinto et genuine, veri et proprie dicti hic intelliguntur caeci et claudi; tales enim milites, quibus in prelio effossi erant oculi, et tibie fractæ, Jebusæi collocarunt in muris et turribus altissimis arcis Sion, præfidentes loci munitioni, ad sarcusum et hostilem irrisionem Davidis, q. d. Frustra tentas, o David, oppugnare nostram arcem que ita loci natura munita est, ut a solis caecis et claudis quis in ea videat, defendi possit. Age ergo, si tibi cor est arcem oppugnare, vola in ejus muros, et ex eis tolle caecos et claudos, itaque arcem ingredi et occupare; sed cito, post caecos et claudos, nos oculos pedibusque et manibus valentes tibi occuros, et te tuosque e muris deturbatos: ita Josephus, lib. VII Antiquit. cap. ii. Procopius, Theodoretus, Angelomus, Abulensis, Serarius et alii. Sic Tyrtus, ait Lyranus, in muris Tyri munitissimis constituerunt pygmæos, quasi illi soli eos propugnare sufficerent. Ezech. xxvii, 11. Vide ibi dicta.

Addunt Hebræi apud S. Hieronymum in Tradit., et Glossa, Jebusæos a Davide vocatos fuisse caecos et claudos, id est debiles et imbeciles, ideoque ipsos hoc convicium in Davidem per sarcasum retorsisse, eique suos caecos et claudos objecisse, q. d. Posuimus in muris nostris defensores caecos et claudos, quia tu nos caecos et claudos vocitas; age ergo, experire aut tales simus, et cum caecis et claudis hæc dica, ac videbis non nos, sed tuos milites fieri claudos et caecos; est hoc scomma militare. Addunt alii Jebusæos vocasse Hebræos caecos et claudos. Sic enim Manethon: Lysimachus et alii apud Josephum, lib. I Contra Apion., conviciantur Moysen et Hebræos ob lepram, scabiem aliosque vortos a rege fuisse ejectos. Quare Moysen octoginta millia leprosororum, mancorum et multorum, v. g. caecorum et claudorum ex Ægypto eduxiss. Scomma ergo hoc in Hebræos detorserunt Jebusæi, q. d.

Vos, Hebraei, cum Moyses vestro estis leprosi, mutili, caeci et claudi, ideoque ab Aegyptiis ejeti; vultis ergo occupare arcem nostram Sion? sane nos experiemini valentiores Aegyptiis, qui vos quasi caecos et claudos facile hinc propulsabimus. Insultantur ergo Davidi, *q. d.* Tu cum caecis et claudis tuis Hebraeis non ingredieris huc: facesse ergo hinc, et abi redire ad tuos Aegyptios.

7. CEPIT AUTEM DAVID ARCEM SION. — Nota: David conviciis Jebusorum animum non demisit: sed extollit, ac propositis ingenibus premiis milites incitavit ad arcem Sion invadendam, qui promissis illecti animose in arcem conscenderunt, eamque occuparunt, ac caecos et claudos ibidem a Jebusaeis positos deturbarunt. Porro David anno primo regni sui super totum Israel, qui fuit vitae ejus trigessimus octavus, cepit Sion et Jerusalem, ac sedem regni ex Hebron in illam transtulit, in illaque regnavit triginta tribus annis, ut dictum est vers. 5.

8. PROPOSUERAT ENIM DAVID IN DIE ILLA PREMIIUM, QUI PERCUSSISSET JEBUSEUM, ET TETIGISSET VOMITUM FISTULAS, — id est, telorum imbrices vel canales, per quos aqua e factis in terram de-
Juebat, q. d. Proposuit David premium et qui primus summitates murorum et canalium Sionis apprehendisset, ac eos transiliens in arcem intrasset. Premium erat ut is fieret dux et princeps militie Davidis. Fecit hoc Joab, qui proinde licet ob eadem Abner mereretur hoc principatu privati, tamen ob superatam arcem Sion, quod scilicet primus in eam, non per cedrum ab Hebraeis ad hoc excelsam, ut nungantur Hebraei, sed per admodum arce scalas conscendisset, meruit a Davide in principatu hoc suo confirmari, ut patet I Paral. cap. xi, vers. 6. Cum enim undique scalae ab Hebraeis arce admovebantur, multique per eas in muros evadere contenderent, Joab omnes superavit, primisque in muros ascendit, ut notam sceleris occisi a se Abner hac generositate et victoria deleret, atque Jebusos arce custodes occidit ad unum omnes, excepto unico Areuba, qui Judaeis erat amicusissimus, ut Josephus. Hic enim Davidi vendidit arcem in monte Sion, ad fabricandum in ea templum, de quo cap. xxiv.

ET ABSTULISSET CAECOS ET CLAUDOS ORIENTES ANIMAM DAVID. — Hinc patet veros caecos et claudos, milites Jebusaeos positos fuisse in muris Sionis, quos David per Joab abstulit, et, ut aiunt Septuaginta Romana, *pugione occidit*. Objiciebat Marcion Christum non esse filium Davidis, vel certe ab eo esse degenerem, eo quod David occidisset caecos et claudos quos Christus sanabat. Respondet Tertullianus, lib. IV *Contra Marcionem*. xxxvi, Davidem occidisse Jebusaeos caecos et claudos « orientes animam David; » at caeci et claudi curam a Christo non odiebant, sed amabant Christum, ab eoque visum posebant. Quare caeci illi et claudi Jebusaei resistentes Davidi representabant, aut angelomus, Scribas et Phariseos, qui spiri-

tualiter erant caeci, quia non agnoscebant Christum, et claudi, quia ad bona opera erant tardi et inepti, quos proinde Christus redarguit et morte aeterna punivit, de quibus ipse ait: « Caeci sunt et duces caecorum, » *Matth.* cap. xv, vers. 14, et cap. xxiii, vers. 13: « Vae vobis, Scribas et Pharisei hypocrite, quia clauditis regnum caelorum ante homines; vos enim non intratis, nec introeuntis in illis intrare. »

Mystice ergo, caeci et claudi sunt infideles, haeretici et fideles prave viventes, qui factis negant, quae se credere profitentur, quique in via Dei claudicant, nunc Deo, nunc mundo servire et placere conantes. Hi non ingrediuntur templum caeleste. Quocirca S. Paulus, *Hebr.* cap. xii, 13, dixit: « Propter quod remissas manus, et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. » Oremus ergo cum Psalme Deum, « ut non infirmetur vestigia nostra. » *Psal.* xviii, 37; « et ut ponat pedes nostros quasi cervorum, » ibidem vers. 34; « ut viam mandatorum Dei curamus, » *Psal.* cxviii, 32. Sapienter S. Ambrosius, *serm.* 68: « Petrus, ait, petra est super quam edificatur Ecclesia, ideoque sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet, ita et in homine membrorum fundamenta confirmat, uti claudos gressum restituit, *Act.* iii, 7; et ut Christianus non jam trepidus et imbecillis possit super petram Ecclesiae, sed robustus et fortis incedere. »

INCIRCO DICITUR IN PROVERBIO: CAECUS ET CLAUDUS NON INTRABUNT IN TEMPLUM. — Hebraice, *in domum*; quod Sallianus et alii accipiunt de domo, sive palatio Davidis; Vatablus de arce Sion, *q. d.* Quia caeci et claudi Jebusaei restiterunt Davidi in arce Sion, eumque irriserunt; hinc sanxit David, eisque hanc poenam statuit, ut nemo eorum deinceps arcem Sion, et domum suam in arce sitam ingrederetur. Verum Noster et Septuaginta domum Dei intelligunt, scilicet templum. Porro poterant Hebraei caeci et claudi ingredi templum vetus; nam eos in illo curavit Christus, *Matth.* cap. xxi, vers. 14. David ergo templi ingressu arcei et prohibuit non Hebraeos, sed Jebusaeos caecos et claudos, qui ipsum irriserunt, *q. d.* Vos Jebusaei caeci et claudi superbe insultastis Davidi, quod ipse nequiret occupare arcem Sionis: ideoque ipse ea occupata vobis in congruam poenam hoc scomma in vos retorquet, statuitque ne quis vestrum in arcem Sion, et multo minus in tabernaculum, vel templum in monte Sion edificatum ingrediatur; quare vestrum diciturum in proverbium abiit, ut, cum quem stultae suae ostentantis meritis dare poenas, illamque in caput ostentantis retorqueri homines vident, dicant: « Caecos et claudos non intrabunt in templum, » *q. d.* Hic factabundus domum suam, quod superbe ostentabat, perdidit, eoque in poenam factantiae suae spoliatus est. Id ipsum tamen ad litteram dicitur a sacerdotibus, qui, si caeci essent vel claudi, arce-

bantur ministerio templi, *Levit.* cap. xxi, vers. 18. Alii putant hoc proverbium dici de re impossibili, ut, cum quid impossibile quis tentat, dicitur ei: « Caecos et claudos non intrabunt in templum, » *q. d.* Item impossibile tentas eamque possibilem efficere satagis, sed frustra. Hic fuit primus actus regni Davidis super totum Israel, scilicet occupatio Sionis, ac regii throni translatio ex Hebron in Sion et Jerusalem. Volebat enim Deus in ea statuere caput regni et synagoga, eo quod Christus Davidis antitypus in eadem erat praedicatorum et erecturus Ecclesiam, ibique regnum suum spirituale inchoaturus, juxta illud *Isaia* cap. li, vers. 3: « De Sion exhibit lex, et verbum Domini de Jerusalem. » Ecclesia enim est Sion, id est *speca*, quia per fidem speculatur Deum in terris, et per visionem eundem speculabitur in caelis. Et cap. lxii, vers. 1: « Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediarur ut splendor justus ejus, et Salvator ejus ut lampas accendatur. »

9. ET AEDIFICAVIT PER GYRUM A MELLO. — De Mello et totius Hierosolymae situ et structura, vide Adrichomium, Ariam et Vilalpandum, lib. II *De Templo*, cap. ii, in Apparatu: praefectus hujus aedificationis fuit Joab, I Paral. xi.

Porro Chaldaeus, *Cant.* cap. vii, vers. 4, vertit: *Aedificavit arcem Sion, quae vocatur Migdala de Libani, id est turris Libani, quia omnis qui steterit in ea potest numerare omnes turres quae sunt in Damasco.* Melius idem cap. iv, vers. 13, ait ipsam Jerusalem vocari *Libanum*.

MELLO. — Hebraice idem est quod plenitudo; unde Hebraei per « Mello » accipiunt locum comitiorum, quia illic congregabatur populus ad consultandum de rebus agendis. Alii intelligunt aggerem qui cingebat arcem. Alii putant fuisse fossam circa arcem, quae dicta sit *Mello* quod aqua implebatur. Alii autem « Mello » fuisse summitatem sive verticem montis Sion. Verum dico cum Josepho, Vilalpando, Salliano, Sanchez, Richardo, Adrichomio et aliis Chorographis: « Mello » erat vorago ac vallis profunda et lata valde, quae montem Sion a civitate inferiori discebat, atque a porta aquarum, Occidentem versus, usque ad portam piscium extendebatur. Ab hac voragine Sionem montem per gyrum aedificavit ac munivit. Hujus concavitate Salomon, ut commoda esset platea conseruavit (unde etiam *platea portae aquarum* vocatur), eamque edificis ornavit; quae collapsa ab Ezechia restaurata sunt. Hic Joas rex Juda a suis servis in descensu Sela occisus est; Josephi autem aetate hae vallis *Tyroporum* appellabatur, in quam, ut scribit, domus creberrime desinebant, eratque latissima, et habitacionibus hominum frequentissima; verum nunc vorago ipsa tota repleta est, relicta tamen prioris concavitalis vestigiis, indeque dicta est *Mello*, id est plenitudo, eo quod rudibus, saxi et domibus impleta esset. Hic

enim liber scriptus est post fabricam Sionis et templi, cum jam « Mello » esset « Mello, » id est plena.

13. ET CONCUBINAS. — *Concubinae* non erant metrices et pellices, sed secundariae uxores, ut pole inferioris sortis et status, uti jam saepius monui. Quocirca harum filii non numerantur I Paral. cap. iii, vers. 9.

Porro I Paralip. iii, 6 et 8, repetitur et bis ponitur *Elisama* unus Davidis filius, quia scilicet David duos habebat filios, quibus idem nomen *Elisamae* indidit, vel quia, quibus mortuo, posteriori idem nomen imposuit, ait Vatablus.

17. AEDIERUNT AUTEM PHILISTINI QUOD UNXISSET DAVID IN REGEM SUPER ISRAEL, ET ASCENDERUNT UNVERSI, ET QUERERENT DAVID, — ut eum initio regni adhuc invalidum et quasi inermem opprimerent, ne viribus auctis et regno confirmato ab eo opprimerentur, uti ab eo oppressi fuerant occiso Goliath, I Regum xvii et seq. Unde David videns se hostibus circum, ad Belem confugit, diciturque psalmum ii: « Quare fremuerunt gentes, » etc., ubi ad litteram Philistaeorum contra se conspirationem, allegorice Judaeorum et Gentium contra Christum et Apostolos conjunctionem, suamque et Christi de his victoriam describit.

QUOD CUM ADISSET DAVID DESCENDIT IN PRESIDIIUM, — id est, locum munitionum. Ite Septuaginta, *puta in arcem*, ut vertit Chaldaeus et Vatablus, nimirum in arcem Sionis; haec enim erat munissima sedes Davidis, juxta quam castrametabantur ejus hostes Philistaei in valle vicina dicta *Raphaim*. Sic Noster, « presidium » passim sumit pro arce vel loco munito. Aut potius « presidium » hoc erat arx munita juxta speluncam Odollam, in quam sa respicere solebat David, persegmente Saule. Ita Vatablus et Sallianus.

18. PHILISTINI AUTEM VENIENTES DIFFUSI SUNT IN VALLE RAPHAIM. — Vallis, quae adiacet Hierosolymae, dicta est « Raphaim, » id est Gigantum, a caesis ibidem a Josue vel quo alio Gigantibus: Septuaginta vertunt, *in valle Titanum*, id est, Gigantum. Alludunt enim ad fabulam Titanum, quam poete mutuati sunt a Gigantibus, *Genes. vi*. Fingunt enim ipsi Gigantes fuisse homines vastissimos et superbissimos, qui cum Jove bellarint, ideoque ab eo falmine perussi sint.

20. DIVISIT DOMINUS INIMICOS MEOS Sicut dividuntur (dispersionem) aquae (vase rupto, vel rivis ex torrente in varias fossas deductis). PROPRIETATE VOCATIONIS EST NOMEN LOCI ILLIUS, BAAL PHARASIM, — id est habens rupturam vel fracturam, *q. d.* Vallis fracturarum, vel planities divisionum. Ita Chaldaeus et alii, ubi scilicet Deus divisit et dispersit Philistaeos per arma et milites Davidis. Hujus vallis divisionis meminit *Isaia* cap. xxxviii, vers. 21.

21. ET RELIQUERUNT IBI SCULPTILIA SEA (idola, sive lares, et deos Penates sive tutelares suos), QUAE TULIT DAVID, — et combussit, ut addit Chaldaeus, idque disertè dicitur I Paralip. xv, 12. Lex

CAPUT SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

David arcam foderis religiose solemniter in domo Obbededom; inde, vers. 14, in Sion Iudens et saltans coram ea: unde ipsam irridet uxor Michol, vers. 20, sed cum arguendo compassit David.

1. Congregavit autem rursus David omnes electos ex Israel triginta millia. 2. Surrexitque David, et abiit, et universus populus qui erat cum eo de viris Juda, ut adducerent arcam Dei, super quam invocatum est nomen Domini exercituum, sedentis in cherubim super eam. 3. Et imposuerunt arcam Dei super plaustrum novum, tuleruntque eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa: Oza autem et Abio filii Abinadab minabant plaustrum novum. 4. Cumque tulissent eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa, custodiens arcam Dei Abio præcedebat arcam. 5. David autem et omnis Israel Iudebant coram Domino, in omnibus lignis fabrefactis, et citharis et lyris et tympanis et sistris et cymbalis. 6. Postquam autem venerunt ad arcam Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, et tenuit eam, quoniam calcitrabant boves, et declinaverunt eam. 7. Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, et percussit eum super temeritate: qui mortuus est ibi juxta arcam Dei. 8. Contristatus est autem David, eo quod percussisset Dominus Ozam, et vocatum est nomen loci illius, Percussio Oza, usque in diem hanc. 9. Et extimuit David Dominum in die illa, dicens: Quomodo ingredietur ad me arca Domini? 10. Et noluit divertere ad se arcam Domini in civitatem David; sed divertit eam in domum Obbededom Gethæi. 11. Et habitavit arca Domini in domo Obbededom Gethæi tribus mensibus; et benedixit Dominus Obbededom, et omnem domum ejus. 12. Nuntiatumque est regi David quod benedixisset Dominus Obbededom, et omnia ejus, propter arcam Dei. Abiit ergo David, et adduxit arcam Dei de domo Obbededom in civitatem David cum gaudio; et erant cum David septem chori, et victima vituli. 13. Cumque transcendissent qui portabant arcam Domini sex passus, immolabat bovem et arietem. 14. Et David saltabat totis viribus ante Dominum; porro David erat accinctus ephod lineo. 15. Et David et omnis domus Israel ducebant arcam testamenti Domini in jubilo et in clangore buccinæ. 16. Cumque intrasset arca Domini in civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram vidit regem David subsilientem, atque saltantem coram Domino, et desepxit eum in corde suo. 17. Et introduxerunt arcam Domini, et imposuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi quod telenderat ei David; et obtulit David holocausta, et pacifica coram Domino. 18. Cumque complisset offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum. 19. Et partitus est universæ multitudini Israel, tam viro quam mulieri, singulis collyridam panis unam, et assaturam bubulæ carnis unam, et similam frifaxam oleo; et abiit omnis populus, unusquisque in domum suam. 20. Reversusque est David, et benedixit domui suæ; et egressa Michol filia Saul in occursum David, ait: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel, dis-cooperiens se ante ancillas servorum suorum, et nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris. 21. Dixitque David ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum, et quam omnem domum ejus, et præcepit mihi ut essem dux super populum Domini in Israel; 22. et ludam, et vijor hanc plus quam factus sum; et ero humilis in oculis meis, et cum ancillis de quibus locuta es, gloriosior apparebo. 23. Igitur Michol filiæ Saul non est natus filius usque in diem mortis suæ.

enim Deut. vii, 25, idola jubebat comburi. Rependit David vicem Philistæis: hi enim I Reg. v, 2, ceperant arcam foderis, eamque dicarant deo suo Dagon.

23. CYRA POST TERGUM EORUM, ET VENIES AD EOS EX ADVERSO PYRORUM. — Hebraice *bechaim*, quod Aquila et Noster vertit, «pyrorum»; Pagninus et Vatablus vertunt, *mororum*, que cum stillant humorem quo turgent, flere videntur; Chaldeus, *arborum*; Septuaginta, *κακχάνας*, id est fletus et plorationis, a radice *כחכח* *chacha*, id est flevit, vagiit; unde Josephus, lib. vii *Antiq.* iv, locum hunc vocat, «sylvam fletus»; quod Hebræi apud S. Hieronymum sic explicant, ut locus hic dictus sit *vorationis*, eo quod in eo Philistæi deplorarint suam suorum idolorum stragem; idola ergo suis culloribus sunt omnis miserie et fletus causa, ait Angelomus. Adduntque Davidem irrupisse in castra Philistæorum eo loci, ubi erant idola, in quibus Philistæi maxime confidebant: quare his illico disturbatis facile reliqua castra disturbasse. Alii censent Philistæorum idola dici fletus, quod his non nisi lacrymis sacrificari oporteret; alii, quod arbores iste cum oculis et lacrymis habeant sympathiam; liquorem enim quasi lacrymas distillant, unde et lacrymari dicuntur.

Porro *Clauthmon* nomen erat loci dicti a fletu, ut docent S. Hieronymus, Eusebius, Adrichomius in *Locis Hebr.*, et alii passim: locus hic erat juxta Hierosolymam in valle Raphaim ad occidentem, vel, ut S. Hieronymus, ad septentrionem. Unde hic videtur esse «locus fletuum», de quo *Judic.* ii, 4; ibi enim Septuaginta vertunt *κακχάνας*; vide ibi dicta.

24. ET CUM AUDIERIS SONITUM GRADIENTIS IN CACUMINE PYRORUM, TUNC INIBIS PÆLIUM: QUIA TUNC GREGEDIETUR DOMINUS ANTE FACIEM TUAM. — Per hunc gressum, primo Josephus et Theodoretus intelligunt ipsarum arborum in cacuminibus agitationem, cum nullus faret ventus. *Secundo*, Hebræi apud S. Hieronymum compactionem et deletionem idolorum per Angelos. *Tertio* et genuine: Angeli quasi Dei legati, et duces belli, excitabant fragorem quendam in verticibus arborum, perinde ac per eos incessissent et processissent ad prælium, pugnaturi cum Davide contra Philistæos, ut ipsi percellerentur eum a fronte tot et tantos hostes sibi imminere audirent, et a tergo instantem Davidem adverterent; unde Chaldeus vertit: *Cum audieris vocem clamoris in capitibus arborum, tunc confortaberis; quia tunc exhibit Angelus Domini ad prosperandum ante te, ut occidat castra Philistæorum.*

Vide hic mirum Dei a Davide invocati in prælio auxilium et præsidium: voluit enim Deus pro suo Davide pugnans, ut Philistæi concluderentur hinc pyretis, inde exercitu Davidis, ut ipse strepitu Angelorum, quem ipsi quasi armati progredientes ex adverso Philistæorum edebant, in pyrorum arboribus quasi valida hostium manu eos

invadente percussit diffugerent, et in Davidis manus incidere, ibique partim ab eo, partim ab Angelis Davidis tutelariis cederentur. Ita Abulensis et alii. Sed cur Deus signum hoc dedit in sonitu pyrorum, potius quam angulalorum, ce-rasorum, ficum, etc. Respondeo primo, quia *Boop.* juxta Jerusalem in valle Raphaim erat copia pyrorum, adeo ut pyretum hoc dictum sit *vallis pyri*, teste Adrichomio in *Descriptione Jerusalem.* num. 238. Ita Lyranus. *Secundo*, quia pyri celsores sunt ficibus, cerasis, amygdalis, etc., unde magis conveniebant Angelis, qui ex celis caelis in pyros descendebant, ut excelsum et celestem strepitum in pyris excitarent, quo Philistæi percellerentur, cogitantes Angelos e caelis contra se pugnare. *Tertio*, quia pyrus est mascula, et masculi saporis, ita ut pomus femina esse videatur; unde representat eos qui masculo sunt animo et virtute, quales sunt Angeli et Apostoli. *Quarto*, quia *pyrus* dicta est quasi *pyra*, eo quod flamma similitudinem reddit e lato in acutum tendens, ait Sipontinus. Sic flammæ sunt Angeli et Apostoli, juxta illud: «Qui facit Angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis», *Psal. ciii*, vers. 4, *Hebr.* i. *Quinto*, in pyris est proprietates vini, ait Plinius, lib. xiv, cap. xiv, præsertim in floris ita dictis a potu, quoniam tanta vis succi abundat. Sic Apostoli recepto Spiritu Sancto videbantur musto pleni, *Act. ii*, æque ac Angeli. *Sexto*, pyra sunt densa, ideoque ponderosa, adeo ut nonnulla dicantur libralia. Adhuc pyrorum multæ sunt species. Denique «serotina ad hiemem usque ad marlem pendunt gelu matrescentia, græca, ampullacea, laurea», ait Plinius; sic graves, varii et perdurantes, imo æterni sunt Angeli.

Simili modo Angeli ex alto pugnarunt contra Pharaonem pro Moysæ, *Exodi* xiv, 24, et contra Chananeos pro Josue, cap. x, vers. 14, et pro Bara contra Sisaram, *Judic.* v, 20, et pro Juda Machabeo contra Lysiam, II *Machab.* xi, 8.

Tropologicæ Angelomus: «Per sonitum gradientis in cacumine pyrorum, inquit, adventum Domini significat super celsitudinem Prophetarum et Apostolorum, virtute divinitatis sue supergradientem sicut in Canticis Canticorum scriptum est cap. ii: Ecce iste venit saliens in montibus, transiens colles. Pyrorum autem cacumina arborum significat summities. Quid per arbores nisi sublimes Patres intelliguntur? in quorum cacuminibus dum sonitus auditur, id est, dum in sublimitate vite sonus, flante Spiritu Sancto, predicationis intonuit, David noster virtute sue divinitatis, qua celsitudinem Sanctorum transcendit, Philistæos, id est, immundos spiritus superavit.»

25. PERCUSSET EOS DE GABAA. — que alibi vocatur *Gabaon* vel certe Gabaa vicina erat Gabaon.

USQUE DUM VENIAS GEZER. — que erat urbs Philistæorum, ait Josephus, et patet III *Reg.* ix.

2. UT ADDUCERENT ARCAM DEI — ex Gabaa in Sion, tum ut David haberet arcam apud se, et coram ea Deum religiose coleret et invocaret; tum ut magis honoraretur arca et Deus in ea, utpote in urbe regia; tum ut evaderet maximas calamitates, quas Deus Israeli immiserat ob neglecte habitam arcam in Gabaa, ait Josephus, licet id negot Ablensis.

SUPER QUAM INVOCATUM EST NOMEN DOMINI EXERCITUUM. — Est Hebraismus, q. d. Quae vocatur arca Domini, qui dicebatur sedere super alas Cherubim, sive super propitiatorium, ita ut haberet arcam pro scabello pedum suorum; quia inde Angelus in assumpto corpore de nube pro Deo dabat oracula et responsa. Ita Abulensis, Vatablus et alii.

3. ET IMPOSUERENT ARCAM DEI SUPER PLAUSTRUM NOVUM. — Fuit error Davidis ex ignorantia, vel potius Levitarum peccatum; quia arca non debebat vehi plastro, sed portari humeris sacerdotum vel Levitarum, ut patet Numer. iv, 43 et seq.

TULERUNTQUE EAM DE DOMO ABINADAR, QUI ERAT IN GABAA. — « Gabaa » erat locus vel collis in urbe Carathiarim: ibi enim erat domus Abinadab et arca, ut patet I Reg. cap. vii, vers. 1.

MINABANT (agebant, ducebant) PLAUSTRUM, — Oza et Abio fratres, quod Abinadab pater eorum jam erat mortuus, ut ex hoc loco colligitur.

6. VENERUNT AD AREAM NACHON. — Ita Hebraei, Aquila, Angelomus et alii, licet Septuaginta Romae correcti habeant Machor, pro quo I Paral. cap. xviii, vers. 9, legitur Chidon, quia ibidem scutum suum, quo hostes profligavit, Josue cap. viii, 18 posuit, ait S. Hieronymus in Tradit., sive quia Nachon erat nomen viri et heri areae, qui alio nomine vocabatur Chidon.

EXTENDIT OZA MANUM AD ARCAM DEI, ET TENUIT EAM, QUONIAM CALCITRABANT BOVES. — Oza non erat sacerdos, ut vult Angelomus et Glossa, sed Levita, ut docet S. Hieronymus, epist. ad Sobianum; S. Gregorius, lib. V Moral. cap. x; Auctor Mirabilium S. Scripturae, lib. II, cap. xii; Josephus, Serarius et alii, idque satis liquet ex I Paral. cap. xxvi, vers. 13. Quare mirum est D. Soto in IV dist. xlii, Quaest. III, cui favet Sanchez, asserere Ozam non fuisse Levitam, sed laicum.

CALCITRABANT BOVES, — id est calcitrando videbantur dejecturi arcam in terram; Septuaginta, circumflectebat eam vitulus; Chaldaeus, propulerat eam boves; Vatablus, declinabant eam. R. Kimchi ex R. Iona censet boves ob sanclimoniam arcae viribus destitutos cepisse deficere et fatiscere, ut membra et junctura eorum viderentur luxuri, dissolvi et dividi, eo quod non boves, sed Levites deberent humeris suis gestare arcam. Verum lib. I Paral. cap. iii, vers. 9, alia causa datur, cum dicitur: « Bos quippe lasciivens paululum inclinaverat eam. »

7. IRATUSQUE EST INDIGNATIONE (id est vehementer

iratus et indignatus est) DOMINUS, ET PERCUSSIT EUM SUPER TEMERITATE. — Quæres, quare a Deo occisus sit Oza, cum arcam labantem sustentaret, quod erat officium religiosum? R. Salomon respondet eum percussum ob peccatum Davidis, qui arcam plastro imposuerat. Sed hoc est improbabile. Rursum Theodoretus ait eum occisum ob prævium aliquod peccatum nobis ignotum et occultum, præsertim quod in eo existens ausus sit tangere arcam, ait Auctor Mirabil. S. Scripturae, lib. II, cap. xii (1).

Verum alii certum peccatum assignant; sed varii varium. Primo, S. Hieronymus, epist. 48, hoc dat, quod Oza arcam humeris non portarit, sed plastro vexerit. Addunt alii quod id fecerit prava Philisteorum imitatione, de quo lib. I, cap. vi et vii. Ita Theodoretus, Procopius, Lyranus. Secundo, alii apud Abulensem, quod ipse arcam tangeret illo die, quo nocte præcedente cum uxore reu habuerat, ideoque immundus esset et irregularis; nam et Gentilium sacerdotes, dum sacrificabant, debebant esse casti, teste Macrobius, lib. I Satur. cap. xxiii. Tertio, quod eam tangeret non examinata et expurgata prius conscientia, ait Pacianus in Paranesi. Quarto, alii cum Abulensi censent eum percussum ob irreverentiam, quod irreverenter tetigerit arcam, idque sine necessitate; levis enim erat hunc calcitratio, nam ut dicitur I Paral. xiii: « Bos, etc., paululum inclinaverat arcam. » Addunt, vel potius fingunt Rabbinii, quod arca potius portaret quam portaretur. Quinto, alii, quod arcam tetigerit, cum non esset indutus Ephod et vestibus sacris. Sexto et verius, quod Oza non erat sacerdos, sed Levita; solis autem sacerdotibus licebat tangere arcam, ut disertè assertit Josephus, qui erat sacerdos, ideoque legis apprime peritus, lib. VII Antiq. cap. iv; ideoque clare exprimitur Num. cap. iv, vers. 15, et cap. xviii, 3, ubi jubentur sacerdotes arcam velo obvolvere, et veetes per angulos arcae immittere, ne videlicet Levitæ arcam humeris portantes, eam confingerent, idque sub poma mortis. Et hoc est quod dicitur: « Percussit eum super temeritate. » Ita Josephus et Ribera, lib. III De Templo, cap. iii. Addit Serarius Ozam tetigisse arcam nudam: licet enim ipsa obducta esset velis, tamen vela hæc non erant colligata, sed ita superposita, ut huc illic vento aut plaustris agitatione agitentur et ventillarentur. Cum ergo boves calcitrarent, inclinarent in unam partem velamur, sique accurrens Oza per imprudentiam et incautum zelum nudam arce partem tetigit. Ad hoc enim debebant evocari et adhiberi sacerdotes, qui videntur non affuisse, quia nulli hic nominantur; idque satis insinuat David, I Paralip. cap. xv, vers. 13: unde Angelomus et Glossa aiunt eum presumptuose et incaute tetigisse arcam. Salviaius, lib. VI

(1) Quidam censent Oza Levitam esse, utpote filium Aminadab; soli vero familie Caath foderis arcam tribus velis tectam tollere licitum erat.

De Providentia: « Oza; inquit, ille Levites Dei, ipso in officio inefficacius fuit, qui injussa præsumpsit. »

Porro Angelomus, Abulensis, Dionysius et alii censent Ozam illa temporali morte castigatum, æternam evasisse. Denique locus iste vocatus est « Percussio Oza » ut sequitur, vel « Divisio Oza » ut dicitur I Paral. cap. xiii, vers. 11. « Divisio, » qua scilicet Deus divisit animam Oza a corpore, ac Ozam ab hominibus et hujus sæculi vita; non autem quod ejus brachium aruerit, et ab humeris, quibus arcam ferre debebat, sit divisum, ut aiunt Rabbinii nonnulli; Auctor Mirabil. S. Script. eum suffocatum asserit.

Allegorice, hinc discæ quanta puritate et reverentia accedendum sit ad S. Eucharistiam, in qua non est manna terrestre, quod erat in arca, sed celeste et divinum, imo ipse Christus Deus et homo. Audi S. Paclanum in Paranes: « Vos appello qui criminibus admisisis poenitentiam recusat, vos, inquam, post impudentiam timidos, post peccata verecundos, qui cum mala conscientia Dei sancta contigitis, et allare Domini non timetis, qui ad manus sacerdotis in conspectu Angelorum sub fiducia innocentie acceditis, etc., tanta infuit cura divine providentia, ut audaces manus, nec ob auxilium sustineret. » Sic et Angelomus.

Tropologice, varia hinc documenta eliciunt Patres: primo, S. Dionysius Areopagita, epist. 8, laicos non debere se miscere rebus sacris; secundo, non esse tangendas virgines, quæ sunt arca spiritalis Christi. Audi S. Hieronymum epist. 22 ad Eustochium de custodia virginis: « Obtestor te coram Deo et Christo Jesu, et electis Angelis ejus, ne vasa templi Domini, quæ solis sacerdotibus videre concessum est, facile in publicum proferas; ne sacrarium Dei quisquam profanus aspiciat. Oza arcam, quam non heebat tangere, attingens, subita morte prostratus est; neque enim vas aureum et argenteum tam carum Deo fuit, quam templum corporis virginalis. Præcessit umbra, nunc veritas est. » Idem, epist. 48 ad Sabianam sollicitatorem virginis: « Oza Levites, ait, arcam Domini quam portare ipse debuerat quasi ruentem sustentare voluit, et percussus est; quid de te futurum putas, qui stantem arcam Domini precipitare conatus es? » Tertio, sacra vasa temere non esse tangenda. Ita S. Ephrem, tract. De Sacerdotio, tom. I. Quarto, superiorum et sanctorum facta, licet nonnulli a recto declinare videantur, non esse a subditis alioquin judicanda. Audi S. Gregorium, lib. V Moral. cap. x: « Quid est, inquit, mens justi, nisi arca testamenti? Quæ gestata a bobus calcitrantibus inclinatur: quia nonnullam quam statim qui bene præest, dum subjectorum populorum confusione conceituit, ad dispensationis condescensionem ex sola dilectione permovetur. Sed in hoc quod dispensatorie agitur, inclinatio ipsa fortitudinis casus putatur imperi-

Manus
constr.
Primo
Secundo

Tertio
Quarto

tis. Unde et nonnulli subditi contra hanc manum reprehensionis mittunt, sed a vita profusus ipsa sua temeritate deficiunt. Levites ergo quasi adjuvans manum extendit, sed delinquentis vitam perdidit; quia dum infirmi quique fortium facta corripunt, ipsi a viventium sorte rotabantur. » Deinde sanctis idipsum applicans: « Quid est, inquit, justum de sua condescensione velle corrigere, nisi inclinatam arcam superba reprehensionis manu relevare? Quid est justum de incongnita locutione reprehendere, nisi motum ejus fortitudinis, errorum lapsu putare? Sed perdit vitam, qui arcam Dei tumide sublevat; quia nequaquam, qui sanctorum corrigere recta præmeret, nisi de se prius meliora sensisset. Unde recte et Levites idem Oza dicitur, quod videlicet robustus Domini interpretatur; quia presumptuos, quique nisi audaci mente robustos se in Domino crederent, nequaquam meliorum facta vel dicta velut infirma judicarent. »

Symbolice, arca testamenti est S. Scriptura, quam reverenter tangere, id est legere et audire tenemur; et consequenter arca est anima viri in ea eruditi et sancti. Unde S. Antonius de Padua, ob insignem citationem et explicationem S. Scripturæ in predicando, a Pontifice vocatus fuit « arca testamenti. » Sic et Gemadius, in Catalogo Honorati Episcopi Massiliensis, os vocat « armarium Scripturarum. » El Cassianus, Collat. XIV, cap. x: « Continua, inquit, meditatio Scripturarum mentem facit arcam testamenti. » El S. Hieronymus, in fine cap. ii ad Ephes.: « Condat, ait, in nobis arca testamenti, custos legis Domini, et Cherubim scientie multitudo, et interiora pectoris nostri in novum vocabulum transeat, dicamurque debet, id est oraculum, sive *κατακλιμα*, id est locutorium. »

Denique arca testamenti est B. Virgo, quæ Christum novi foderis et testamenti autorem utero suo complexa mundo peperit: qui hanc irreverenter tangit, utique percutitur a Deo. Sic Nestorius negans illam esse Deiparam percussus fuit, cum lingua ejus blasphemata a veribus erosa computruit. Sic Constantinus Copronymus illam comparans bursæ, quæ exemplo auro non nisi vilis est bursa, carbonculo ictus vociferabatur vivum se inextinguibili igni traditum esse propter Mariam Deiparam, jubens « inde eam honorari ac celebrari ut Deiparam, ait Glycas ex Cedreno. Vide Paulum Diaconum, lib. XXI, et Zozanum, lib. III. Sic Cajanus nimis blasphemans B. Virginem, ab eadem in somnis correptus, cum se non corrigeret, manibus et pedibus mane se truncatum reperit, uti refert Joannes Moschus in Prato Spirit. cap. iv.

10. DIVERTIT EAM IN DOMUM OBEDEDON GETHEL. — Erat hec domus vel in ipsa urbe Jerusalem, vel in loco urbi vicino, ut ait Josephus, qui et addit Obodedom initio fuisse pauperem, sed justum; ac Levitam, idque liquet ex lib. I Paral. cap. xvi,

vers. 3, et cap. xvi, vers. 13. Dices: Quomodo ergo vocatur hic Gethæus, id est Philisteus, hoc est, ut Theodoretus et Procopius, *Allophylus*, id est alienigena? Respondeo, gens erat Judæus, sed domo fuit Gethæus, quod in Geth natus sit vel habitari, sicut Elimelech Judæus habitavit in Moab, *Ruth* cap. i. Ita Serarius. Porro *Obededom* hebraice idem est quod *servius*, *colens* vel *operans rubrum*, ait Pagninus in *Nominibus Hebr.*, idque apposite, ut rubea et ardens ejus devotio, pietas et charitas denotetur.

Mystice, *Geth* hebraice idem est quod *torcular*, quod significat crucem, in qua Christus vitis vera, ait Eucherius, calcari et exprimi dignata est, a qua cunctus gentium populus merito Gethæus appellari potest, cum dicit: «Mihî autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi;» arca Dei ergo, ipseque Deus requisit in anima Gethæi, id est fidelis qui amat crucem et mortificationem.

11. ET BENEDIKIT DOMINUS OBEDEDOM, ET OMNES DOMUM EJUS, — id est prosperavit, et magnis opibus rerumque copia subito eum cumulavit. Ita Josephus. Tradunt Hebræi apud S. Hieronymum omnes ejus uxores, ancillas et nurus peperisse nasculos, animalia vero gemellos.

12. ADIUXIT (illicet benedictione et felicitate, quam ab arca perciperat Obededom) ARCAM DEI DE DOMO OBEDEDOM IN CIVITATEM DAVID, — in Sion, hæc enim a Davide in urbem extracta, dicta est civitas David, sicut a Romulo condita dictaque est Roma, a Nino Niive, ab Alexandro Magno Alexandria, ab Antiocho Antiochia, a Setouco Seleucia, a Ptolemæo Ptolemæis, a Constantino, Constantinopolis.

ET ERANT CUM DAVID SEPTEM CHORI, — musico-rum, qui describantur lib. I *Paral.* cap. xv, scilicet primus, vers. 17; secundus, vers. 18; tertius, vers. 19; quartus, vers. 20; quintus, vers. 21; sextus, vers. 22; septimus, vers. 24; ubi «janitores» vocantur Levitæ illi qui arcam antecede-bant et sequebantur, ut turbam submoverent, et Levitæ arce bajulis iter panderent; item ii qui postea in Sion ostis tabernaculi et templi in quo erat arca, præficiendi erant.

ET VICTIMA VITULI. — Addunt Septuaginta, et agni. Hæc verba desunt in Hebræo et Chaldaeo. Est enallage numeri: «victima vituli,» id est victimæ vitulorum; erant enim plures, ut patet ex sequenti.

13. CUMQUE TRANSCENDISSENT QUI PORTABANT ARCAM SEX PASSUS, IMMOLABAT BOVEM ET ARIETEM. — Ecce hic moniti sacerdotum, qui jam erant præ-sentes, arca non fuit vecta plaustro, ut factum erat per errorem vers. 3, sed portata humeris Levitarum, puta Caathitarum, ut Deus jussisset *Nu-mer.* 19, 15.

IMMOLABAT, — in gratiarum actionem sospitatis omnino, quod nemo a Deo pereretur, ut per-sus fuerat *Gen.* atque in supplicem preceem, ut hæc continuaretur istam suam erga arcam, presby-

teros et comites protectionem et elementiam. Unde I *Paral.* xv, 26, dicitur: «Cumque adjuvisset eum Deus ad ambulandum, immolavit septem tan-tos et septem arietes,» videlicet per singulos Le-vitarum psallentium choros unum taurum et unum arietem. Erant enim septem chori. Quatuordecim ergo victimas obtulerunt, ideoque plura altaria exerebant, in quibus simul omnes immolabantur, cremato duntaxat adipe, quod ex lege fiebat in hostiis pacificis, quales hæc erant; alioqui enim in tot victimis mactandis, excoiciandis, secandis, cremandis nimis longa fuisset tante processionis mora. Ita Abulensis. Denique Serarius censet ad singulos sex passus has victimas fuisse iteratas. Verum nil tale habet Scriptura, ac sic processio hæc per totum diem, imo per plures dies durare debuisset; magna enim erat distantia a domo Obededom usque ad arcam Sion.

Porro loco citato *Paral.* fusus describitur pompa et jubilus hujus processionis et translationis arce. Lege illum: hic tantum obscura quedam, quæ ibi dicuntur, explicabo. Ibidem ergo vers. 20, dicitur de Levitis: «In nabilis arca cantabant;» quod Abulensis et alii accipiunt sic, *q. d.* Canta-bant arca nysleria, ideoque voce submissa, ac verbis involutis et obscuris. Germanus noster Sanchez per *arcanam* accipit Psalmos, quorum titulus est *למנוח* *almoth*, id est arcaena et occulta, quales sunt ix et xlv, qui ita apte solemini hinc arce: translationi congruunt, ut tunc a Davide compositi videantur; unde pro arca in lib. *Paral.* Hebraice pariter est *almoth*.

Rursus vers. 21, dicitur: «In citharis pro octava canebant epinicum,» id est cæcumen triumphale pro victoriis de Philisteis a Davide adeptis. Tale carmen sunt Psalmi, qui inscribuntur *Victori*, scilicet Deo et Davidi dicantur, quales sunt psalmi vi et xi. Horum enim tituli ex Septuaginta sunt, *In finem pro octava*, ubi Hebraice est *למנוח* *almoth*, id est victori, vel *vincenti*, ut veritè S. Hieronymus et alii; sed de his plura in Psalmis. Videntur ergo tunc psalmos jam dictos quasi epinicum cecinisse Deo pro Davidis victoriis. Mox versu 22, dicitur: «Chononias autem princeps Levitarum prophetiæ præerat; prophetiæ,» id est melodiæ; unde explicans subdit: «Ad præcinen-dum melodiam;» nam prophete sæpe idem est quod laudare et jubilarè Deo. Sic enim Samuel et Saul dicuntur prophetasse, libro I, cap. xix, vers. 24. Cogita quantum fuerat hic tot instrumentorum et cantorum concentus et harmonia. Hæc vers. 26, dicitur: «Cumque adjuvisset Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immola-bantur septem tauri et arietes.» Hebræi *adju-visset*, sic explicant, *q. d.* Deus elevavit arcam su-per humeros Levitarum, ut illi nullæ ejus sentirent onus, sed arca seipsam portaret, et movere videretur. Verum dico Deum adjuvisse Levitas in gestazione arce, quia arca tabulis divise lapideis in se inclusis, æque ac auro quo tegebatur,

erat gravis et ponderosa, ac ascensus in montem Sion erat arduus et difficilis; Deus ergo animavit et roboravit Levitas, ut hilariter et fortiter arcam in ipsam Sionis arcam sursum deferrent. Ita Abulensis, Salsanus, Sanchez et alii. Redeamus jam ad nostrum textum et versum.

ET ARIETEM. — Hebraice est *ארי* *meri*, quod æque ac *ארי* *bari* significat animal pingue et saginatum, sive bos, sive ovis sit; hic nequit esse bos, quia in præcessit: igitur est ovis; unde Septuaginta hic et alibi sæpe vertunt, *agnum*, qui est aries junior.

14. ET DAVID SALTABAT TOTIS VIRIBUS. — Nonnulli codices addunt: «Et David percutiebat in organo armigatis,» id est ad arcos sive humeros ligatis, *q. d.* In organo portatilibus: quia enim David simul saltabat et simul organa pulsabat, debebat illa, upote gravis, ex humero suspendi, ne saltum vel pulsationem dirent. Verum hæc verba delenda sunt cum Hebræo, Chaldaeo, Septuaginta, Romano, Rabano, manuscriptis et aliis passim. Videtur *armigatis* irrepsisse ex Septuaginta, qui habent in organo *ἰσχυροειδῶν*, id est concinnis et concinne modulantibus.

SALTABAT (Vatablus, *tripudabat*) TOTIS VIRIBUS (Hebræus et Chaldaeus, *in omni fortitudine*) ANTE DOMINUM. — id est, ante arcam Domini. Quid fecisset David, si veram Deo arcam, puta S. Eucharistiam, ipsi tum in ea Christum Dominum conspexisset? Et quid facere convenit Christianos, cum eandem in templis consecrari, et per plateas solemniter circumduci conspiciunt? Si David tanta pompa circumstantibus tot musicis instrumentis, concinnibus tot Levitarum choris cum tot victimis fœtasque populi concursu et plausu circumtulit arcam, quid nos facere convenit, cum ipse Christus in Eucharistia circumferretur?

Nota et imitare hic insignem Davidis humilitatem, æque ac devotionis fervorem quo meruit fieri pater Christi; quia in arca typica mentis oculis prospiciebat et honorabat Christum antitypum ex se nasiturum. Ita Eucherius: «Hic, inquit, humilitas approbata, superbia damnata et temeritas vindicata monstratur; quia et ipse David coram arca Domini humiliter saltando non erubuit, mox promissionem Filii Dei ex sua stirpe nascituri suscipere promeruit, et conjux quæ eundem illius humilitatem despexit, ejus semine fecundari non merita, perpetuæ sterilitatis pœnam luit.»

Porro S. Ambrosius, lib. I *Apolog. Davidis*, vi: «Docuit, ait, David contuitum regalis potentie non habendum, ubi religione exhibetur officium. Honestum est enim pro religione facere, etsi incongruum sit potestati.» Idem, lib. IV, epist. 30 ad *Sabinum*, causam litteralem hujus saltus dat; dicens: «Ludebat enim Domino puer suus, et ideo amplius placuit, quia ita se humiliavit Deo, ut regale post haberet fastigium, et ultimum exhiberet Deo quasi servulus ministerium.» Idem

S. Ambrosius, serm. 23 *De Sanctis*, causam hujus saltus sublimem, sed mysticam assignat: «Elatus gaudio, inquit, in saltationem prorupit. Prævidebat enim in spiritu Mariam de gemine suo Christi thalamo sociandam. Unde ait: Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Ideo ipse præ cæteris prophetarum auctoribus plus cantavit, quia lætior cunctis per hæc gaudia suos posteros conjugabat; et ad propria vota solio dulcius invitans, docuit nos quid in ipsis nuptiis facere deberemus, cum ille ante nuptias tanta exultatione saltaverit ante arcam. Ergo saltavit propheta David ante arcam. Arcam autem quid nisi sanctam Mariam dixerimus? Si quidem arca intrinsecus portabat testamenti tabulas, Maria autem ipsius testamenti gestabat heredem. Illa intra semet hægem, hæc Evangelium retinebat. Illa Dei vocem habebat, hæc verbum. Verumtamen arca intus forisque auri nitore radiabat, sed et sancta Maria intus forisque virginitalis splendore fulgebat. Illa terreno ornabatur auro, ista celesti.» Audi S. Gregorium, lib. XXVII *Moral.* cap. xxvii (ejus dicta ad verbum more suo transcriperunt Angelomus et Eucherius): «Intueri libet quanta virtutum munera David perciperet, atque in his omnibus quamforti se humilitate servabat. Quem enim non extolleret ora leonum frangere, usorum brachia dissipare, despectis Allophylis numerosa precepere, cunctumque Israëlitem populum sine ulla contradictione possidere. Et tamen cum arcam Dei in Jerusalem revocat, quasi oblitus prelatum se omnibus admixtus populus ante arcam saltat. Et quia coram arca saltare, ut creditur, vulgi mos fuerat, rex se in divino obsequio per saltum rotat.» Et non ita multis interjectis subjicit: «Ego David plus saltantem stupeo, quam pugnantem. Pugnando quippe hostes subdidit, saltando autem coram Domino semetipsum vicit.»

Porro saltus hic Davidis fuit militaris, quasi militis pro arca Dei pugnantis, exultantis et triumphantis. Davidem imitati sunt Salli Romani, qui erant sacerdotes Maris, sic dicti, quod in portandis ancilibus saltare solerent; saltus enim militem denotat vegetum, expeditum et animosum. Unde Ovidius, lib. III *Pastorum*:

Jam desiderit Sallis a saltu nomina dicta.

Hinc et a Virgilio, lib. VIII *Æneid.*, «exultantes Salli» appellantur. Audi Livium, lib. I: «Numa item Sallio duodecim Marti Gradivo legit, tumi-cæque pictæ insignem dedit, et super tunica æneum pectori tegumen, coelestisque arma (quæ ancilla nuncupantur) ferre ac per urbem ire canentes carmina cum tripudis solemnique saltati jussit.»

Denique noster Serarius hic: Qui hodie, ait,

ad nos veniunt ex Syria, testantur Christianos, qui degunt in illis regionibus, die Resurrectionis Domini, nec non aliis celeberrimis festis, venire in templum cum lyris et citharis, et psalmos inter se cantare, ac una saltare, sobrie tamen et modestè; saltare illos aiunt soorsim viros, et soorsim mulieres. Sic in Hispania et India pœri ante Vener. Sacramentum saltando choros et choreas sacras agunt.

Anagogice S. Ambrosius, pigri desidia torpent, fervidi exiliunt ad multa et magna virtutum opera, ut per ea in cœlum transiliant. «Hæc gloriosa, ait S. Ambrosius, lib. IV, epist. 30 ad Sobinum, sapientis saltatio quam sallavit David, et ideo usque ad sedem Christi sublimitate spiritualis saltationis ascendit, ut videret atque audiret dicentem Dominum Domino suo: Sede a dextris meis.» Idem S. Ambrosius, lib. II De Penitentia, cap. vi, (tomo III): «Totum decet, inquit, quicquid deficiat religioni, ut nullam obsequium quod proficiat ad cultum et observantiam Christi erubescamus. Non ergo illa deliciarum comes, atque luxuria prædicatur saltatio; sed qua unusquisque corpus attollat impigrum, nec humi pigra jacere membra, vel tardis sicut torpere vestigiis. Saltabat spiritualiter Paulus, cum se pro nobis extendere, et posteriora obliviscens, priora appetens, contendere ad braviem Christi. Tu quoque, cum ad Baptisum venis, manus elevare; pedes quibus ad æterna conscendas, velocius habere mœneris. Hæc saltatio fidei sociâ, gratiæ comes. Hoc est ergo mysterium: Cantavimus vobis, novi utique anticum Testamenti, et non saltastis, hoc est, non elevastis animum ad spiritalem gratiam.» Lucæ cap. vii. Idem Ambrosius, lib. VI in Lucam, cap. vii, docet hanc Davidis saltationem non fuisse lascivam, scenicam vel histrionicam, sed honestam, modestam et piam. «Est honesta, ait, saltatio qua tripudiat animus, et bonis corpus operibus elevatur.»

PORRO DAVID ERAT ACCINCTUS EPHOD LINO, — sive «byssino,» ut dicitur I Paralip. xv, 27; byssus enim fit ex lino candidissimo et subtilissimo. Nam ephod polymitum vestis erat solius Pontificis, Exod. xxviii, 30. Sacerdotes vero et Levite vestiebantur ephod lino, a quo hoc Davidis, ut pote laici, ephod erat diversum.

15. DECERANT ARCAM TESTAMENTI DOMINI IN JUBILO, ET IN CLANGORE BECINE. — Addit Josephus, lib. VIII, cap. ii, aitque: «Ascenduntque illo cum victimis, tam rex quam universus populus ac Levite, libaminibus et multo hostiarum sanguine viam perfundentes, et infinitam vim odoramentorum adolentes, ut circumquaque totus aer suavitate repletus etiam longe remotis sentiretur.» Additque, «divino auxilio ita roboratos omnes in hac supplicatione, ut nemo lassesceret, ex quo constans esset omnium opinio, adventare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dicatum sibi locum; nam neque hymnos canentibus, neque

choreas ducentibus lassitudo est oborta, dum ad templum pervenerint.»

Allegorice, area significabat Ecclesiam novi Testamenti militantem, quam Christus in Sione instituit, ad eamque gentes omnes per Apostolos adduxit, et Judæos in fine mundi adducet. Audi Eucherium: «David arcam in civitatem David inducit; quia Dominus, Henoch et Elia prædicantibus, convertet corda patrum in filios, boves et arietes immolans, hoc est, eos qui arcam Domini tritulant, et ovium ejus ducatum gerunt, martyrii sanguine coronans, et ipse quoque sue incarnationis et passionis exemplum eatenus Judæis non creditum palam manifestans. Hoc enim significat, quod et ipse David accinctus erat ephod lino, quod de terra procreatum multiplici labore, ad eandem vestis pervenit, sicque veritatem humane carnis inter flagella triumphantis ostendit.»

Anagogice, area significabat Ecclesiam Beatorum triumphantem, quam Christus in Sionem caelestem cum triumpho deduxit, præsertim cum ipse in illud gloriose cum omnibus sanctis Patriarchis et Prophetis quadragesimo die post resurrectionem ascendit. Imo area Testamenti præsentabat Christi humanitatem gloriosam, in qua quasi arca continebatur et abscondebatur ejus divinitas. Rursam, area significabat B. Virginem, quam verus David, id est Christus, cum júbilo Angelorum omnium et Sanctorum in cœlum deduxit et assumpsit.

17. ET IMPOSUERUNT EAM IN LOCO SUO IN MEDIO TABERNACULI, QUOD TETENDERAT EI DAVID. — Hoc tabernaculum Davidis novum erat, et diversum ab eo quod fabricarat Moyses, Exod. xxv. Hoc enim Mosaicum erat in Gabaon. Fuit ergo a Davide erectum in Sion, ut in eo arcam honorifice collocaret, simulque ante illud erexit altare holocaustorum, in quo victimas immolaret; nam altare a Moysæ fabricatum cum tabernaculo mansit in Gabaon, indeque postea a Salomone translatum est in templum a se erectum, ut patet lib. I Paralip. cap. xvi, vers. 36 et 40.

ET OBULT DAVID HOLOCAUSTA ET PACIFICA CORAM DOMINO, — puta coram arca Domini. Porro David tunc dictavit et cani curavit psalmum xxviii: «Afferte Domino, filii Dei, afferite Domino filios arietum,» ut patet ex titulo psalmi qui est: In consummatione tabernaculi. Tunc pariter constitit Levitas, qui coram arca canerent psalmum: «Confitemini Domino, et invocate nomen ejus,» qui recensetur I Paralip. xvi, 8, ac conflatus est ex psalmis civ et xcv, ac insuper alios psalmos.

18. BENEDIXIT POPULO, — puta, bene precatus est populo. Verisimile est Abiathar pontificem in tanta solemnitate pariter benedixisse populo, dicendo: «Benedicat tibi Dominus et custodiat te,» ostendat Dominus faciem suam tibi, et misereatur tui. Convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem,» uti prescripserat Deus, Num. vi, 23.

19. ET PARTITUS EST, etc., SINGULIS COLLYRIDAM

PANIS UNAM — Collyrida erat torta panis vel plantæ, cui culcearia erant mixta ad gustus delicis. Audi Rhodiginum, lib. IX Antiq. cap. xvi: «Collyria dicta minuti panes, qui dari pueris consueverunt. Alii tamen collyria dicuntur lalangia; unde et *καλλυριαν* verbum, quo in sartagine balangiorum percotio significatur.»

ET ASSATURAM BUBULÆ (id est bovina; male ergo in Regis legitur *tubalæ*; non enim de bubalis, sed de bobus hic est sermo) CARNIS UNAM. — Sic et Sephaginta hic æque ac I Paralip. x, 3. Hebraice *אֶסְפָּר* *espar*, quod compositum ex *אֵשׁ* *es*, id est igne (q. d. Assum igne) et *פָּר* *par*, id est juvenens; vel, ut Marinus in *Lexico*, conflatum ex *אֶחָד* *echad*, id est una, *שֵׁשׁ* *seissa*, id est sex, et *פָּר* *par*, id est juvenens, q. d. Una ex sex partibus juveneci; Pagninus verit, *frustum carnis pulchrum*.

ET SIMILAM FRIGIAM OLEO. — Hebraice *אֶסְפָּר* *espar*, quod Vatablus, Pagninus, Arias et alii Hebraizantes vertunt, *lagenam vinum*. Hanc enim David pro potu eis dedit cum cibo. Verum Noster hic æque ac Septuaginta, tam hic, quam I Paralip. cap. xvi, vers. 3, constanter vertunt, *similam frigiam oleo*, quibus utpote præcis et Hebraice lingue peritissimis, magis credendum est, quam recentioribus conjectantibus. Vide dicta *Cantab.* cap. ii, vers. 5, et Osæ cap. iii, vers. 4. Potum eis ergo non dedit David, sed sivit ut quisque cum domi ad libitum sumeret, vel si dedit, hic non exprimitur.

20. REVERSUSQUE EST DAVID UT BENEDICERET DOMINI SUE, — ut sicut populo bene precatus fuerat, ita bene precaretur suis quoque domesticis qui custodia causa in arce remanserant. Rursam, «ut benediceret,» id est benefaceret largiendo ipsis eadem vel plura munera quæ largitus fuerat singulis e populo ob celebritatem et letitiam translate arce. Ita Serarius, Cajetanus, Abulensis et alii.

ET NUDATUS EST QUASI SI NUDETUR UNUS DE SCURIS. — «Nudatus,» non quod David omnino esset nudus; hoc enim indecens et turpe fuisset, sed quod deposuisset extimam vestem regalem ut inderet ephod; perinde ac si hodie rex deposito paludamento vestitus thorace, et caligi duntaxat desuper indueret superhumeralem amictum lineum, itaque in processione vel sacrificio Misse appareret, ac cum cantoribus superpelliceo vestitus caneret. Ita Cajetanus. Michol erat filia regis Saulis, et uxor regis Davidis; unde indignum putabat regia sua et Davidis majestate, quod ipse saltaret ante arcam. «Nesciebat ipsa, ait Theodoretus et Procopius, divini amoris stimulos, qui magnos etiam ad parva excitant.»

Allegorice Angelomus: David transferens arcam, a Michol irrisus est. «Sic Dominus Jesus Christus, inquit, cum testamentum Dei in Ecclesiam suam transferre voluit, hoc est, ex veteri Testamento Evangelica præcepta; velut qui nova

conderet, a plebe Judaica comprehensus, atque in cruce suspensus, ludibrium eis fuit. In qua cruce velut nudus eis apparuit, dum potentiam divinitatis suæ illis abscondens, infirmitatem tantum carnis ostendit.»

22. ET LUDAM ET VILIOR FIAM (S. Ambrosius, lib. I *Apolog. Davidis*, cap. vi, legit: «Ero mugax ante oculos tuos») PLUS QUAM FACTUS SUM; ET ERO HUMILIS IN OCULIS MEIS ET CUM ANGILIS DE QUIBUS LOCUTA ES, GLOMIOSIOR APPAREBO: — vera enim gloria est humilitas, quæ Davidem et sanctos gloriosos effecit, dum per heroicam demissionis virtutem se inferioribus associant et quos æquant, cum eisque abjecta et in speciem vilia obeunt ministeria ad Dei honorem et cultum. Audi S. Gregorium (cujus verba transcribit Eucherius et Angelomus) lib. XXVII *Moral.* cap. ult., ubi Davidis sensa sic explicat: «Vilesce coram hominibus appeto, quia servare me coram Domino ingenuum per humilitatem quero. Sunt vero nonnulli, qui de semetipsis humilia sentiunt, quia in honoribus positi nil se esse nisi pulverem favillamque perpendunt; sed tamen coram hominibus despecti apparere refugunt, et contra hoc quod de se interius cogitant, quasi rigida exterior venustate palliantur. Et sunt nonnulli qui viles videri ad hominibus appetunt, atque omne quod sunt, despectos se exhibendo, continent; sed tamen apud se introversi quasi ex ipso merito, ostense vilitatis intumescunt, et tanto magis in corde elati sunt, quanto amplius in specie elationem premut. Quæ utraque unius elationis bella, magna David circumspectione deprehendit, mira virtute superavit.» Probat idipsum dum subjicit: «Quia enim de semetipso intus humilia sentiens honorem exterius non querit, insinuat dicens: Ludam et vilior fiam. Et quia per hoc quod vilem se exterius præbuit, nequaquam interius intumescit, adjungit: Eroque humilis in oculis meis; ac si dicat: Qualem me exterius despicies exhibeo, talem me et interius attendo. Quid ergo acturi sunt quos doctrina elevat, si David ex carne sua venturum Redemptorem noverat, ejusque gaudia prophetando nuntiabat, et tamen in semetipso cervicem cordis valida discretionis calce deprimebat, dicens: Eroque humilis in oculis meis.»

Tropologicæ S. Bernardus, epist. 87 ad *Ogerium*: «Iudam, inquit, ut illudat. Bonus Iudus quo Michol irascitur et Deus delectatur. Bonus Iudus, qui hominibus quidem ridiculum, sed Angelis pulcherrimum spectaculum præbet. Bonus, inquam, Iudus quo efficitur opprobrium abundantibus et despectio superbis. Nam revera quid aliud secularibus, quam ludere videmur, cum quod ipsi appetant in hoc sæculo, nos per contrarium fugimus; et quod ipsi fugiunt, nos appetimus.» Et nonnullis interjectis: «Non est hic ludus puerilis; non est de theatro, qui feminis fœdisque anfractibus provocet libidinem, actus sordidos representet. Sed est ludus juvenum,

Vers. 13.

Ludus
specto-
rum est
pueri/
libidinosus

honestus, gravis, spectabilis, qui cœlestium spectatorum delectare possit aspectus. Hoc casto et religioso ludo ludebat, qui dicebat: Spectaculum facti sumus Angelis et hominibus. Hoc ludo et nos interim ludamus ut illudamur, confundamur, humiliemur, donec veniat, qui potentes deponit et exaltat humiles, qui nos kelificet, glorificet, in æternum exaltet. »

Vers. 23. 23. IGITUR MICHOI FILLE SAUL, NON EST NATUS FILIUS USQUE IN DIEM MORTIS SUE. — Michol, ait S. Ambrosius, lib. IV, epist. 30 ad Sabina, « sterilitatis damnata non edidit sobolem regiam ne superbos crearet » sibi similes, utpote superba. Communiter docent interpretes Michol nec ex Davide, nec ex Phalli, nec ex alio viro ullos procreasse liberos. Videtur Michol nature fuisse sterilis; nam per undecim annos nupta Davidi hucusque nullos ei dedit filios, quod sterilitatis vitium Deus illi hic in penam irrisionis Davidis confirmavit. Addit Pineda, lib. VII De Rebus Salomonis, cap. IV, Davidem deinceps ejus usum et copula maritali abstinuisse; sed hoc incertum est.

Dices: Cap. XXI, vers. 8, numerantur quinque filii Michol. Nugantur Rabbinii, dicentes Michol tantum fuisse sterilem eo tempore quo irrisit Davidem. Verius Hebræi prisci apud S. Hieronymum et Abulensem respondent illos filios fuisse ex ipsius sorore Merob, sed ab ipsa adoptatos; Josephus vero non ex Davide, sed ex altero viro susceptos vult. Si enim, aiunt Theodoretus et Procopius, ex Davide et ipsa nati filii fuissent, facilius in reges postea fuissent ascripti, quia et patrem regem et matrem regis filiam habuissent. Sed prior Hebraica responsio est verior, ut patet cap. XXI, vers. 8.

Symbolice, Michol representat Paganos, Judæos, Hæreticos ceterosque impios qui Ecclesie fidem, ceremonias, piorumque hominum facta ir-

rident et calumniantur. Ita Eucherius, Anglorum et S. Ambrosius, lib. I Apolog. Davidis, cap. VI. Unde Michol hebraice idem est quod *omnis aqua*, ait Eucherius; aqua autem symbolum est persecutionis et persequentium, qui ut aqua in vitis carnalia diffundunt, ideoque veros, pios et spirituales quasi sibi ex diametro adversos persequuntur.

Denique, sensus Michol fuit sensus Gentilium, qui indignum regem æque ac deorum majestate consabant canere, psallere, choros agere. Tritum est illud: a Jupiter non cantat, nec citharam pulsat. » Philippus rex filium suum Alexandrum Magnum reprehendit, eo quod cantasset. Nero quoque ob tantum male audivit, teste Suetonio, et contrarius fuit in divinis fidelium etiam magnatum zelus et usus. Ut alios taceam, ante centum annos Thomas Morus Anglie Cancellarius et martyr Davidem imitatus est. Audi quid de eo scribit Thomas Stapletonius in ejus Vita, cap. VI, pag. 87: « Sed et in ipsa sua ecclesia sacerdoti concinnidutus superpelliceum concinebat. Quod cum etiam regni Cancellarius faceret, monitus a Duce Northfolchie, qui aliquando superveniens eum sic eum superpelliceo in choro canentem deprehendit, hunc ejus agendi morem regi heud dubie displiciturum, ut nimis humilem, ac dignitati qua fungeretur minus congruum, respondit: Domino meo regi displicere non potest, quod ipsius regis Domino obsequium impendo. Jam vero sacerdoti sacrificanti (supplens locum idiotæ) ad altare ministrabat; et interdum in supplicationibus de more publicis, sed parochie sue, crucem sacerdoti præferbat, vulgaris clericus vel aditum officium facere nihil recusans, nihil detrectans, nihil erubescens, imo vehementer gaudens; quosdam eum David tripudians ante arcam Domini et dicens: Vilior fiam plus quam factus sum, et ero humilis in oculis meis. » Hucusque Stapleton.

CAPUT SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

David destinat fabricare templum, idque probat Nathan propheta; sed admonitus a Deo id revocat, asservitque non Davidem, sed filium ejus Salomonem templum edificaturum. Secundo, Deus Davidi, vers. 16, promittit posteritatem continuam et regnum perpetuum.

1. Factum est autem cum sedisset rex in domo sua, et Dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis, 2. dixit ad Nathan prophetam: Videsne quod ego habitem in domo cedrina, et arca Dei posita sit in medio pellium? 3. Dixitque Nathan ad regem: Omne quod est in corde tuo, vade, fac, quia Dominus tecum est. 4. Factum est autem in illa nocte; et ecce sermo Domini ad Nathan, dicens: 5. Vade, et loquere ad servum meum David: Hec dicit Dominus: Numquid tu edificabis mihi domum ad habitandum? 6. Neque enim habitavi in domo ex die illa qua eduxi filios Israel de terra Ægypti usque in diem hanc; sed ambulabam in tabernaculo, et in tentorio. 7. Per cuncta loca quæ transivi cum omnibus filiis

Israel, numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus Israel, cui præcepi, ut pasceret populum meum Israel, dicens: Quare non edificastis mihi domum cedrinam? 8. Et nunc hæc dices servo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tui te ac pascuis sequentem greges, ut esses dux super populum meum Israel; 9. et fui tecum in omnibus ubicunque ambulasti, et interfeci universos inimicos tuos a facie tua; fecique tibi nomea grande, juxta nomen magnorum qui sunt in terra. 10. Et ponam locum populo meo Israel, et plantabo eum, et habitabit sub eo, et non turbabitur amplius; nec addent filii iniquitatis ut affligant eum sicut prius, 11. ex die qua constitui judices super populum meum Israel; et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis; prædicique tibi Dominus, quod domum faciat tibi Dominus. 12. Cumque completi fuerint dies tui, et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum ejus. 13. Ipse edificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum. 14. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium; qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, et in plagis filiorum hominum. 15. Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abstuli a Saul, quem amovi a facie mea. 16. Et fidelis erit domus tua, et regnum tuum usque in æternum ante faciem tuam, et thronus tuus erit firmus jugiter. 17. Secundum omnia verba hæc, et juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David; 18. Ingressus est autem rex David, et sedit coram Domino, et dixit: Quis ego sum, Domine Deus, et quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque? 19. Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquo; ista est enim lex Adam, Domine Deus. 20. Quid ergo addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te? tu enim scis servum tuum, Domine Deus. 21. Propter verbum tuum, et secundum eorum fecisti omnia magna hæc, ita ut notum faceres servo tuo. 22. Ideo magnum est, Domine Deus, quia non est similis tui, neque est Deus extra te, in omnibus quæ audivimus auribus nostris. 23. Quæ est autem, ut populus tuus Israel, gens in terra propter quam ivit Deus, ut redimeret eam sibi in populum, et poneret sibi nomen, faceretque eis magna et horribilia super terram, a facie populi tui, quem redemisti tibi ex Ægypto, gentem, et Deum ejus. 24. Firmasti enim tibi populum tuum Israel in populum sempiternum, et tu, Domine Deus, factus es eis in Deum. 25. Nunc ergo, Domine Deus, verbum quod locutus es super servum tuum, et super domum ejus, suscita in sempiternum, et fac sicut locutus es, 26. ut magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus super Israel. Et domus servi tui David erit stabilita coram Domino, 27. quia tu, Domine exercituum Deus Israel, revelasti aurem servi tui, dicens: Domum edificabo tibi; propterea invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione hæc. 28. Nunc ergo, Domine Deus, tu es Deus, et verba tua erunt vera; locutus es enim ad servum tuum bona hæc. 29. Incipe ergo et benedic domui servi tui, ut sit in sempiternum coram te, quia tu, Domine Deus, locutus es, et benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempiternum.

Idem narratur et repetitur I Paralip. cap. XVII, quod proinde totum hæc pertinet.

2. ET ARCA DEI POSITA SIT IN MEDIO PELLIIUM? — Tabernaculum enim in quo erat tegebatur pellibus arietum rubricatis et ianthinis instar papilionis, Exodi XXV, 14, q. d. Hoc indignum videtur, volo ergo edificare templum magnificentum, ut in eo honorifice collocaem arcam Dei. Porro David fabricam templi non tantum voluit, sed et vovit, ut patet Psal. CXXI, 2 et seq. Josephus asserit Davidem voluisse ex Dei præcepto; sed errat: nus-

quam enim Deus præcepit ei ut templum fabricaret, imo volentem inhibuit, ut patet vers. 3. Vovit ergo vovitque David hanc fabricam ex mero ardente devotionis Dei que cultus zelo, qui eum adegerat ut ante arcam coram toto populo totis viribus saltaret, indeque in dies crevit in eo hic zelus, præsertim quia presente arca ipse majora Dei in se indies experiebat beneficia. Quare indignum judicabat ut ipse habitaret in domo cedrina, Deus vero Deique arca degeret in tabernaculo pelliceo et papilionis.